

De vuile was van de VVD

vandaag · 5 minuten lezen

Afrekening

Niels Rigter

Kamerleden die teut in de zaal zitten om te stemmen. Burgemeestersbaantjes die in het vooruitzicht worden gesteld om verzet te smoren. Een fractie die louter dient als klapvee voor de leider. Het is niet mals wat het gesjeesde VVD-Kamerlid Ybeltje Berckmoes beweert over haar tijd bij de liberalen. Haar boek biedt een opmerkelijk verslag over de machtsmachine van Nederlands grootste politieke partij.

‘Hoe ben jij in godsnaam in de Tweede Kamer terechtgekomen?’ Het zijn bepaald geen motiverende gesprekken die VVD-fractie leider Halbe Zijlstra eind 2013 voert met Ybeltje Berckmoes, van eind 2011 tot maart 2017 Tweede Kamerlid voor de VVD. Ze is ten tijde van het gesprek eigenlijk al mislukt als Kamerlid, zo geeft ze zelf volmondig toe.

Koest

„Jij hebt geen enkel talent om politicus te zijn”, zou Zijlstra haar later toebijten. Ondanks dat wordt ze later door haar partij nog wel gepolst of ze misschien burgemeester wil worden van een kleine gemeente. Als ze zich maar koest houdt. „Of je gaat weg, en dan konden ze me misschien nog helpen met een leuke baan in het land, of je moet genoeg nemen met een heel kleine portefeuille en verder je mond houden”, schrijft Berckmoes.

Ze schikt zich en zit haar tijd uit tot aan de verkiezingen van maart 2017 en verwerft er de status mee van ‘onopvallendste Kamerlid’. Nu ligt er een boek waarin ze met terugwerkende kracht alsnog in verzet komt en waarin ze wereldkundig maakt wat haar partij binnenskamers had willen houden. En de zelfverklaard saaie backbencher beweert een hoop in haar schrijven.

Zo leren we dat Jeanine Hennis in haar begintijd als minister volgens Berckmoes alles uitvoerde wat Kamerlid Han ten Broeke voorschreef. „Han dicteerde en Jeanine noteerde.” Han had met zijn breedsprakigheid zelf ook zo zijn zwaktes, schrijft Berckmoes. „Dan kon je fractievoorzitter Halbe Zijlstra horen zuchten van ongeduld.” Ze beschrijft veel meer: van de schunnige grappen van collega-Kamerlid Erik Ziegns tot

de interne baantjescarrousel die via staatssecretaris Sander Dekker verneemt welke banen er bij de overheid vrij komen. Het oud-Kamerlid rept ook van telefoons van Kamerleden die gecheckt worden na een lek en levert in bijlagen interne communicatie.

Berckmoes komt in 2011, op het eind van Rutte I, de Kamer in. De desillusie begint meteen als ze niet veel later de portefeuille defensiepersoneel krijgt toebedeeld.

Verhuizing

Als ze ter voorbereiding op gesprek gaat bij demissionair minister Hans Hillen, vallen haar de schellen van de ogen. De CDA-bewindsman praat over de verhuizing van de marinierskazerne van Doorn naar Vlissingen. Berckmoes is zelf niet overtuigd van de noodzaak van verhuizing, die 160 miljoen euro kost en families van mariniers een hoop ongemak bezorgt.

„Na wat koetjes en kalfjes bleek 'Vlissingen' het enige onderwerp te zijn waarover hij met mij wilde praten. Hij was er helemaal vol van. Hij vertelde dat het 'toch zo leuk zou zijn voor Karla'. Ik dacht nog: Karla wie? Dat bleek dus Karla Peijs, commissaris van de Koningin in Zeeland. En, o ja, toevallig ook van het CDA. 'Karla' zou driekwart jaar later uit dienst gaan en die verdiende, zo vond Hillen, 'toch een mooi afscheidscadeau'.”

Voorgekookt

Later ontdekte ze naar eigen zeggen dat het besluit al was voorgekookt door haar voorganger André Bosman, die in Zeeland woonde. „Dat zou het noodlijdende havenstadje uit het slop moeten trekken en dan was hij het mannetje in de regio.”

Haar boek zit vol met dit soort afrekeningen in het politieke circuit. Het zijn sappige beweringen, al blijkt uit enkele passages ook dat ze nog steeds niet goed snapt hoe het aan het Binnenhof werkt en dat ze daardoor snel conclusies trekt.

Voor de beperkte ruimte om zelf invulling te geven aan het Kamerlidmaatschap breekt haar op. „Al snel kwam ik erachter dat ik als fractielid van een coalitie niets anders mocht doen dan het uitdragen van de lijn van de minister.” De partij ontnemt haar de defensieportefeuille nog voordat ze goed en wel is ingewerkt, een maatregel die bij de VVD algemeen gebruik is om Kamerleden eronder te houden, betoogt Berckmoes.

Ze mocht inhoud proberen te geven aan het voor de VVD onbelangrijkste takenpakket: de onderkant van de samenleving. Het brengt haar in het Torentje van Mark Rutte. Daar zet ze uiteen dat 'liefde, warmte en genegenheid' van één iemand volgens haar voldoende is om iemand weer te doen opkrabbelen.

Verstarren

„Mark sloeg helemaal dicht bij dat woord 'liefde'. Ik zag hem verstarren. Hij zei: 'Liefde, daar zie ik alleen maar ellende van in mijn omgeving.'”

Met die nieuwe portefeuille wordt het ook niets. „We zijn gewoon stemvee”, vertrouwt Michiel van Veen haar toe, net als zij een relatief onbekend Kamerlid. „Geniet er maar van. Zolang als het duurt.” Van Veen wordt later burgemeester van de Brabantse gemeente Gemert-Bakel.

Dat stemvee moest vaak in huis blijven voor als er later op de avond nog gestemd zou moeten worden. Zelf bracht ze de dode uren op haar kamer door, kijkend naar Netflix. „Wachten, wachten, wachten. Tot de bel ging. Die ging dan een minuut lang. Dan had je nog precies vijf minuten om de Kamer te halen om te stemmen. Sommige Kamerleden waren dan met een drankje te veel op in slaap gevallen en moesten worden gewekt. Het is heel makkelijk om als Kamerlid alcoholist te worden. Sommigen verscheenen teut in de plenaire zaal om te stemmen.”

Voorlichting

Ze hekelt dat bij de VVD de vorm boven de inhoud is gaan staan en dat de beeldvorming alles bepaalt. De afdeling voorlichting dicteerde volgens Berckmoes minutieus wat ze wel en niet moest zeggen. „De taal van Voorlichting leek soms rechtstreeks afkomstig uit het Rode Boekje van Mao. Zo werd in 2016 het gebod verkondigd: 'De lijn van de campagneleider is de te volgen lijn.' In 2017 werd het VVD-Kamerlid nog onzekerder gemaakt met het fractiebesluit: 'Het is niet dat als je niks hoort, dat het goed is.'”

Berckmoes verbaasde zich over de onderzoekjes waarop de afdeling voorlichting zich baseerde en wat daarmee werd gedaan. „We werden, zo hoorden we, door de mensen gezien als een 'partij van graaiers, van veelverdieners en praters. We zijn oubollig en oneerlijk.' Je zou dan dus eigenlijk moeten denken: werk aan de winkel voor de VVD. Maar nee, dat werd alleen maar opgevat als: werk aan de winkel voor voorlichting. Niet de VVD moest veranderen, maar het beeld van de VVD.”

Uit het boek Voorlichting loopt met u mee tot het ravijn blijkt duidelijk dat in elk geval Berckmoes' beeld van de VVD veranderd is.

„De VVD-fractie voelt niet de behoefte om te reageren”, zegt een woordvoester slechts op de geuite beschuldigingen. Henri Kruithof, voormalig hoofd voorlichting van de partij, zegt als de beweringen worden voorgelegd: „Dat zijn zo veel domigheden en onzin, daar ga ik niet op in.”

Hij wil wel beamen dat voorlichting de touwtjes strak in handen had in de jaren dat hij met Berckmoes en haar collega's werkte. „Er was inderdaad een behoorlijke discipline en voorlichting speelde daar een rol in. Dat was juist omdat zaken precair waren in een coalitie en omdat er geen kikkers uit de wagen mochten springen.”